

GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CÔNG DÂN CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI 2 HIỆN NAY THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Phạm Thị Thuý Vân¹

Tóm tắt: Giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên trong giai đoạn hiện nay là một yêu cầu có tầm quan trọng đặc biệt nhằm hướng tới xây dựng con người mới có đầy đủ đức và tài, có hoài bão và lý tưởng, có kiến thức và năng lực chính trị, có cách ứng xử phù hợp với chuẩn mực đạo đức và quy định của pháp luật, sẵn sàng thực hiện trách nhiệm công dân trong sự nghiệp phát triển đất nước. Bài viết tập trung làm rõ nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục đạo đức công dân và sự vận dụng tư tưởng của Người vào việc giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 hiện nay; qua đó góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên trong Nhà trường.

Từ khoá: Tư tưởng Hồ Chí Minh, đạo đức công dân, Đại học Sư phạm Hà Nội 2, sinh viên.

1. MỞ ĐẦU

Chủ tịch Hồ Chí Minh - lãnh tụ thiên tài, người sáng lập Đảng Cộng sản Việt Nam và cùng với Đảng lãnh đạo cách mạng Việt Nam đi đến thắng lợi. Toàn bộ cuộc đời và sự nghiệp cách mạng của Hồ Chí Minh không chỉ dành trọn cho sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc, vì độc lập của Tổ quốc và cuộc sống ấm no, hạnh phúc cho nhân dân, mà Người còn kiên trì giáo dục, rèn luyện và chuẩn bị những điều kiện cần thiết để xây dựng con người mới xã hội chủ nghĩa. Hồ Chí Minh cho rằng, trong chế độ dân chủ nhân dân không chỉ cần đề cao trách nhiệm của Nhà nước, đạo đức công vụ của cán bộ, công chức mà còn cần phải phát huy ý thức trách nhiệm công dân với tư cách là những thuộc tính căn bản nhất của người dân trong chế độ mới. Vì vậy, Người đặc biệt quan tâm chú ý đến vấn đề giáo dục đạo đức công dân, coi đây là nhiệm vụ trọng tâm, cấp bách, song song với nhiệm vụ khác của chính quyền dân chủ. Từ thực tiễn quá trình xây dựng chế độ dân chủ nhân dân, Hồ Chí Minh đã hình thành nên một hệ thống quan điểm về vai trò, nội dung, biện pháp giáo dục đạo đức công dân. Hệ thống quan điểm đó cho đến nay vẫn còn nguyên giá trị, góp phần quan trọng vào việc định hình nên những con người phát triển toàn diện, có đủ đức và tài, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp phát triển đất nước. Bước sang bối cảnh của thời đại mới, nhân loại đang chứng kiến những thay đổi sâu rộng trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Ở Việt Nam, đất nước đang tập trung phát triển mạnh mẽ

¹ Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số để tạo bứt phá về năng suất, chất lượng, hiệu quả và sức cạnh tranh. Trong bối cảnh đó, sinh viên cả nước, trong đó có sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 được coi là tầng lớp trí thức, là lực lượng xã hội quan trọng trong việc thực hiện chiến lược của quốc gia. Chính vì thế, việc giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên cũng là một trong những vấn đề rất được quan tâm. Do đó, việc trở lại với tư tưởng Hồ Chí Minh, thực hiện những di huấn của Người về giáo dục đạo đức công dân và vận dụng hệ thống tư tưởng đó vào giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Nhà trường hiện nay là một vấn đề có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục đạo đức công dân

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời đã đánh dấu bước ngoặt lịch sử vĩ đại của dân tộc ta, làm thay đổi căn bản, toàn diện, sâu sắc địa vị chính trị, pháp lý và đạo đức của nhân dân ta - từ thân phận nô lệ đã trở thành người làm chủ đất nước, làm chủ vận mệnh của mình - *người công dân*. Song song với nhiệm vụ củng cố chính quyền cách mạng non trẻ, giải quyết “giặc đói, giặc dốt và giặc ngoại xâm”, Hồ Chí Minh cho rằng, “chúng ta có nhiệm vụ cấp bách là phải giáo dục lại nhân dân chúng ta” [3, tr.7], trong đó trọng tâm là giáo dục “đạo đức của công dân, để thành người công dân đứng đắn” [4, tr.604], xứng đáng với nước Việt Nam độc lập.

Với Hồ Chí Minh, đạo đức công dân là sự phản ánh mối quan hệ cơ bản giữa Nhà nước và nhân dân trong chế độ chính trị - xã hội nhất định. Công dân của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (nay là Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam), được pháp luật của nước Việt Nam quy định cho *hưởng* các quyền công dân về chính trị, kinh tế, dân sự, văn hóa, xã hội và *trao trách nhiệm* thực hiện các nghĩa vụ công dân đối với nhà nước, với xã hội; đồng thời, nhà nước cũng có trách nhiệm tạo các điều kiện ngày càng đầy đủ để công dân có thể hưởng được các *quyền* và yêu cầu công dân thực hiện ngày càng đầy đủ các *nghĩa vụ* công dân. Theo đó, trong quan niệm của Hồ Chí Minh, đạo đức công dân được nảy sinh và biểu hiện tập trung trong việc thực hiện *quyền* và *nghĩa vụ* của công dân. Không một công dân nào chỉ có *quyền* mà không có *nghĩa vụ* và ngược lại.

Cụ thể, ở khía cạnh thực hiện *quyền của công dân*, Người nhấn mạnh: “Nước ta là nước dân chủ, nghĩa là nước nhà do nhân dân làm chủ” [7, tr.258]; “địa vị cao nhất là dân, vì dân là chủ” [5, tr.434], mọi quyền hành và lực lượng đều là của nhân dân, từ nhân dân mà ra. Nhân dân là chủ thể của quyền lực chính trị – xã hội, thể chế chính trị dân chủ, do đó phải bảo đảm quyền lực thực sự thuộc về nhân dân, nhân dân là người có quyền quyết định vận mệnh của quốc gia, dân tộc. Ngay trong Điều 32 Hiến pháp năm 1946 cũng đã nêu rõ: “Những việc liên quan đến vận mệnh quốc gia sẽ đưa ra cho nhân dân phúc quyết”.

Nhân dân bầu ra Quốc hội và chính quyền các cấp, nhân dân có quyền kiểm soát nhà nước, giám sát và có quyền bãi miễn đại biểu Quốc hội và hội đồng nhân dân các cấp. Nhân dân là chủ thể của quyền lực nhà nước cho nên nhân dân có quyền kiểm soát quyền lực nhà nước. Ở khía cạnh thực hiện *nghĩa vụ, trách nhiệm của công dân*, Người nhấn mạnh rằng: “Nhân dân có quyền lợi làm chủ, thì phải có nghĩa vụ làm tròn bốn phận công dân, giữ đúng đạo đức công dân” [7, tr.258]. Theo Người, trong chế độ dân chủ nhân dân, cần thiết phải phát huy ý thức trách nhiệm công dân với tư cách là những thuộc tính căn bản nhất của người dân trong chế độ mới. Từ đó, Người yêu cầu: “Giữ đúng đạo đức công dân, tức là: “- Tuân theo pháp luật Nhà nước. - Tuân theo kỷ luật lao động. - Giữ gìn trật tự chung. - Đóng góp (nộp thuế) đúng kỳ, đúng số để xây dựng lợi ích chung. - Hăng hái tham gia công việc chung. - Bảo vệ tài sản công cộng. - Bảo vệ Tổ quốc” [7, tr.258]. Công dân phải có trách nhiệm và nghĩa vụ xây dựng, củng cố và thực hành quyền lực của mình thông qua hệ thống chính trị và thể chế chính trị dân chủ. Như thế, một người nếu chỉ biết hưởng quyền mà không thực hiện đúng đắn, nghiêm túc nghĩa vụ, trách nhiệm của mình với nhà nước và xã hội, thì đó chính là biểu hiện của sự suy thoái đạo đức công dân.

Để nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức công dân, theo Hồ Chí Minh, cần thiết phải thực hiện những biện pháp chủ yếu sau:

- *Nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo:*

Nâng cao chất lượng giáo dục được xem là một trong những biện pháp có tầm quan trọng đặc biệt đối với việc xây dựng đạo đức công dân. Hồ Chí Minh cho rằng, mục đích của giáo dục chính là nhằm xây dựng nên những công dân tốt, không chỉ có năng lực làm chủ mà còn có những phẩm chất đạo đức tương xứng với địa vị làm chủ của mình. Người viết: “Binh dân học vụ không những dạy đọc, dạy viết, mà còn phải chú trọng dạy đạo đức công dân. Như vậy binh dân học vụ sẽ góp phần xứng đáng vào sự nghiệp đấu tranh cho hoà bình, thống nhất, độc lập, dân chủ trong cả nước” [8, tr.126]. Giáo dục phải góp phần đào tạo ra được những người lao động mới, “đào tạo ra những công dân tốt và cán bộ tốt cho nước nhà” [9, tr.528]. Đó là những người có lòng yêu nước nồng nàn, “trung với nước, hiếu với dân”, có đạo đức cách mạng trong sáng, có chí khí hăng hái vươn lên, không quản ngại khó khăn, gian khổ, hy sinh, có tinh thần gan dạ, dũng cảm, khiêm tốn, thật thà, cần cù, tiết kiệm, trong sạch, giản dị, có tri thức và sức khoẻ để trở thành những người chủ tương lai của đất nước, “những người kế thừa xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa hồng, vừa chuyên”. Để làm được điều này, nội dung giáo dục phải toàn diện, “phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ xã hội chủ nghĩa, văn hoá, kỹ thuật, lao động và sản xuất” [10, tr.674]. Phải luôn gắn nội dung giáo dục đạo đức công dân với thực tiễn Việt Nam, học đi đôi với hành, lý luận phải liên hệ với thực tế, học tập phải kết hợp với lao động. Người cũng nhấn mạnh, muốn đẩy mạnh sự nghiệp giáo dục càng cần

phải phối hợp nhà trường – gia đình – xã hội; thực hiện dân chủ, bình đẳng trong giáo dục; và học tập suốt đời.

- Giáo dục đạo đức công dân qua thực tiễn cách mạng:

Để xây dựng đạo đức nói chung, đạo đức công dân nói riêng, theo Hồ Chí Minh mỗi công dân cần tích cực tu dưỡng, rèn luyện thông qua nhiều hình thức hoạt động khác nhau, trước hết là thông qua hoạt động thực tiễn và đấu tranh cách mạng. Người cho rằng, “cách mệnh là phá cái cũ đổi ra cái mới, phá cái xấu đổi ra cái tốt” [2, tr.284]; đó “là cả một cuộc đấu tranh gay go, kịch liệt và lâu dài giữa cái xấu và cái tốt, giữa cái cũ và cái mới, giữa cái thoái bộ và cái tiến bộ, giữa cái đang suy tàn và cái đang phát triển” [9, tr.238]. Như thế, tính phức tạp, sự quyết liệt của cuộc đấu tranh dân tộc, đấu tranh giai cấp trong thời đại mới ở nước ta luôn đặt ra yêu cầu ngày càng cao về mọi mặt đối với mỗi công dân để họ thực hiện địa vị làm chủ của mình. Vì vậy, giáo dục đạo đức công dân phải liên hệ chặt chẽ với cuộc đấu tranh xã hội, bởi “đó là một trường học rất rộng, rất tốt” [6, tr.449]. Theo đó, trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Hồ Chí Minh luôn chủ trương tập hợp, tổ chức giáo dục mọi tầng lớp nhân dân tham gia vào các hình thức mặt trận để đấu tranh cho sự nghiệp giải phóng dân tộc. Như thế, thực tiễn đấu tranh cách mạng lâu dài và gian khổ chính là quá trình tu dưỡng, rèn luyện nhân cách những công dân ưu tú tương lai, tạo tiền đề vững chắc cho việc xây dựng chế độ mới. Không chỉ tham gia vào thực tiễn đấu tranh cách mạng của dân tộc, việc mỗi người dân tích cực tham gia vào các hoạt động lao động, sản xuất cũng sẽ giúp cho ý thức trách nhiệm, tính tự giác của công dân được thường xuyên thử thách, rèn luyện. Nhờ đó, công dân sẽ biết quý trọng thành quả lao động của bản thân và xã hội, từ đó biết tôn trọng và bảo vệ của công, bảo vệ lợi ích chung của cộng đồng.

- Nêu cao tinh thần gương mẫu trong thực hiện đạo đức công dân:

Theo Hồ Chí Minh, nêu gương có tầm quan trọng đặc biệt trong đời sống đạo đức, nhất là đối với việc thực hiện trách nhiệm, bổn phận của người công dân trong chế độ mới. Muốn xứng đáng với vai trò là người chủ của nước nhà, mỗi người công dân phải nỗ lực hết mình, phải gương mẫu trong mọi việc. Người nhấn mạnh rằng, “một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền” [3, tr.171]. Mỗi người cần không ngừng tự tu dưỡng, luôn gương mẫu trong mọi lúc, mọi nơi, để làm cho “phần thiện trong mỗi con người nảy nở như hoa mùa xuân”, để trở thành những người công dân có ích cho xã hội. Trong quan niệm của Hồ Chí Minh, nêu gương không chỉ là bổn phận, là trách nhiệm, mà nó còn là sự tự nguyện, tự ý thức, là mệnh lệnh từ lương tâm, là sự thôi thúc ở bên trong bản thân của mỗi người. Người cũng chủ trương thực hiện và nhân rộng mô hình “người tốt, việc tốt” để tăng cường hiệu quả của việc giáo dục đạo đức công dân. Theo Người, đây “là một trong những cách tốt nhất để xây dựng Đảng, xây dựng các tổ chức cách

mạng, xây dựng con người mới, cuộc sống mới” [11, tr.672]. Nêu cao tinh thần gương mẫu trong thực hiện đạo đức công dân, do đó được xem là một quan điểm hết sức đặc sắc của Hồ Chí Minh. Cho đến nay quan điểm này vẫn còn nguyên giá trị và có ý nghĩa to lớn đối với việc xây dựng con người Việt Nam mới. Để hướng tới một xã hội tốt đẹp, nhân văn, cần thiết phải nhân lên những điều tốt đẹp trong mỗi người, để từ đó, nhân lên điều tốt đẹp - những gương sáng - trong toàn xã hội.

- Phát huy ý thức tự rèn luyện, tu dưỡng đạo đức công dân:

Trong giáo dục đạo đức công dân, việc hình thành, phát triển ý thức tự giác, tinh thần tự chủ, tự cường, năng lực tự giáo dục của mỗi người có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Tự tu dưỡng giúp mỗi cá nhân nhận thức rõ hơn về trách nhiệm của mình đối với cộng đồng, từ đó hành động một cách có ý thức và trách nhiệm hơn, góp phần tạo nên môi trường sống lành mạnh, nơi mọi người tôn trọng lẫn nhau và cùng nhau phát triển. Về điều này, Hồ Chí Minh từng căn dặn, mỗi người cần nỗ lực tu dưỡng đạo đức cá nhân, rèn luyện “ý chí tự lập, tự cường, quyết không chịu thua kém ai, quyết không chịu làm nô lệ” [4, tr.120]. Muốn trở nên những người công dân tốt, những người cách mạng chân chính “không có gì là khó cả. Điều đó hoàn toàn do lòng mình mà ra. Lòng mình chỉ biết vì Đảng, vì Tổ quốc, vì đồng bào thì mình sẽ tiến đến chỗ chí công vô tư” [4, tr.291]. Vậy nên, mỗi người cần phải tự giác rèn luyện thông qua hoạt động thực tiễn, phải thấy rõ cái hay, cái tốt, cái thiện của mình để phát huy và thấy rõ cái dở, cái xấu, cái ác của mình để khắc phục; phải kiên trì rèn luyện, tu dưỡng suốt đời như công việc rửa mặt hàng ngày. Chỉ có như vậy, mỗi người mới có thể chủ động đấu tranh với cái xấu, cái ác trong bản thân mình để nâng mình lên trong mọi hoàn cảnh. Như thế, việc nâng cao ý thức tu dưỡng, rèn luyện đạo đức công dân không chỉ là bổn phận, là trách nhiệm của mỗi người dân, mà nó còn là sự *tự nguyện, tự ý thức, là mệnh lệnh từ lương tâm, là sự thôi thúc* ở bên trong bản thân mình.

2.2. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào việc giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 hiện nay

Thực hiện lời căn dặn của Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong sự nghiệp phát triển đất nước, Đảng uỷ và Ban Giám hiệu Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 luôn quan tâm, chú ý đến việc giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên; đồng thời tạo mọi điều kiện để đội ngũ này phát triển toàn diện và phát huy tài năng, trí tuệ, đóng góp xứng đáng vào sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước. Thực tế cũng cho thấy, công tác giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Nhà trường thời gian qua đã mang lại những kết quả cụ thể. Nội dung, phương thức giáo dục đã từng bước được đổi mới, tập trung nâng cao chất lượng đào tạo trong Nhà trường; phát hiện, nêu gương người tốt, việc tốt; phát huy tính tích cực, tự giác trong tự bồi dưỡng, tự giáo dục, nâng cao trách nhiệm công dân trong mỗi sinh viên. Các nội dung giáo dục đạo đức công dân theo tư tưởng Hồ Chí Minh đã được truyền tải tới

sinh viên Nhà trường bằng nhiều phương thức mới như sân khấu hóa, nghệ thuật hóa. Những công cụ truyền thông hiện đại, công nghệ mới đã bước đầu được tiếp cận và khai thác hiệu quả để tuyên truyền, vận động sinh viên. Nhờ đó, sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 ngày càng có thêm nhiều cơ hội học tập, rèn luyện qua thực tiễn để trở thành những người công dân có ích cho xã hội. Thực tiễn cũng cho thấy, phần lớn sinh viên Nhà trường hiện nay vẫn luôn tích cực học tập, rèn luyện với tinh thần sáng tạo, hăng say; “nỗ lực phấn đấu trong học tập, nghiên cứu khoa học, tích cực tham gia các hoạt động tình nguyện vì cộng đồng; biết sử dụng lao động, vật tư, tiền vốn của tập thể, của chính mình một cách có hiệu quả; tham gia tích cực và trách nhiệm đối với công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc” [1, tr.3]. Bên cạnh đó, các phong trào hành động cách mạng do Đoàn Thanh niên, Hội sinh viên Nhà trường phát động, như: Phong trào “Sinh viên 5 tốt”, “Tuổi trẻ vì biển đảo quê hương”, “Tiếp sức mùa thi”, chiến dịch sinh viên tình nguyện “Mùa hè xanh”, “Tuổi trẻ Việt Nam tiến bước dưới cờ Đảng”, “Tuổi trẻ sống đẹp, sống có ích”, v.v.. đã tạo môi trường thực tiễn sinh động để sinh viên trong Trường rèn luyện và cống hiến. Riêng với “Cuộc thi Tuổi trẻ học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”, năm 2017, “có hơn 60.000 lượt đoàn viên thi (là trường đứng đầu lượt thi toàn quốc), năm 2019 có 4.808 đoàn viên thi (đạt 95% đoàn viên)” [1, tr.5]. Năm 2023, cũng ở cuộc thi này, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 được đánh giá là một trong những cơ sở giáo dục có nhiều thí sinh tham gia nhất, với gần 100% sinh viên tham gia. Về thành tích học tập và nghiên cứu khoa học, tính riêng trong năm học 2022 – 2023, “Có 07 giải Nhì, 11 giải Ba, 06 giải Khuyến khích trong các cuộc thi Olympic quốc gia; Giải thưởng Khoa học và Công nghệ dành cho sinh viên; Giải thưởng Sinh viên nghiên cứu khoa học - Euréka và các cuộc thi do Bộ Giáo dục và Đào tạo tổ chức” [12]. Những thành tựu này góp phần khẳng định được vai trò, trách nhiệm của sinh viên nhà Trường trong sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân tộc trong thời kỳ mới.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được, “trước những diễn biến phức tạp của tình hình thế giới, đời sống xã hội, một bộ phận thanh niên còn bộc lộ những hạn chế như: thiếu kiến thức, kỹ năng xã hội; sống ích kỷ” [1, tr.3]. Vẫn còn một bộ phận sinh viên chưa phát huy được tính tích cực, tự giác trong lao động, học tập, rèn luyện; chạy theo lối sống thực dụng; chưa ý thức được trách nhiệm của bản thân đối với gia đình, xã hội và đối với đất nước. Xuất phát từ thực trạng đó, hơn lúc nào hết, việc đẩy mạnh giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 hiện nay là nhiệm vụ rất quan trọng và cấp thiết. Nó góp phần xây dựng thành công con người mới xã hội chủ nghĩa để phát triển đất nước trong thời kỳ mới. Để nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Nhà trường hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh, cần thực hiện một số biện pháp chủ yếu sau:

Trước hết, tiếp tục phát huy vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng uỷ, Ban Giám hiệu Nhà trường trong giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Thực hiện lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về xây dựng đạo đức công dân, trước yêu cầu của tình hình mới, Nhà trường cần tiếp tục thực hiện những biện pháp cụ thể, thiết thực để nâng cao hiệu quả công tác giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên. Trong nội dung giáo dục đạo đức công dân, cần chú trọng việc bồi dưỡng, giáo dục, giác ngộ lý tưởng, truyền thống đạo đức cách mạng, giúp sinh viên rèn luyện bản lĩnh chính trị vững vàng, vượt qua mọi khó khăn, nâng cao nhận thức về vị trí, vai trò của sinh viên trong phát triển kinh tế – xã hội; giáo dục, bồi đắp lòng yêu nước, ý chí tự tôn, tự cường dân tộc. Đảng uỷ, Ban Giám hiệu Nhà trường tiếp tục phối hợp với Phòng Công tác Chính trị – Học sinh, sinh viên và với Khoa Giáo dục Chính trị trong công tác giáo dục đạo đức công dân nhằm giúp cho sinh viên hiểu rõ trách nhiệm của mình trong bối cảnh của thời đại mới. Công tác giáo dục đạo đức công dân cũng cần làm cho sinh viên hiểu rằng, trách nhiệm của sinh viên hiện nay được thể hiện qua những tiêu chí căn bản, đó là: (i) Trách nhiệm đối với Tổ quốc; (ii) Trách nhiệm đối với Nhà nước và xã hội; (iii) Trách nhiệm đối với gia đình; (iv) Trách nhiệm đối với bản thân. Hiện nay, những trách nhiệm này không chỉ được quy định trong Hiến pháp về quyền và nghĩa vụ thanh niên - sinh viên, mà thậm chí đã được thể hiện khá rõ ràng trong Luật Thanh niên năm 2020. Bên cạnh đó, tích cực tổ chức cho sinh viên học tập chính trị, nội quy, quy chế của Trường, nhất là đối tượng sinh viên năm thứ nhất mới vào trường.

Hai là, đẩy mạnh phong trào thi đua “Người tốt, việc tốt”, thực hiện nói đi đôi với làm, nêu gương về trách nhiệm công dân trong sinh viên. Để nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Nhà trường, việc nêu gương thông qua các điển hình tiên tiến là một trong những biện pháp hết sức cần thiết nhằm khích lệ tinh thần thi đua lao động, rèn luyện và học tập trong của đội ngũ này. Trước hết, cần thấy rằng nhân cách của những người trực tiếp đảm nhận công tác giáo dục có ảnh hưởng rất lớn đối với người được giáo dục. Vì thế, ông bà, cha mẹ, thầy cô phải thật sự là các tấm gương sáng về ý thức công dân, tôn trọng pháp luật, sống có trách nhiệm với cộng đồng, xã hội để sinh viên noi theo. Nêu gương trong giáo dục đạo đức công dân đòi hỏi các lực lượng tham gia giáo dục phải tuân thủ nguyên tắc nói đi đôi với làm. Nguyên tắc này cũng đòi hỏi người làm công tác giáo dục cần phải được giáo dục, không ngừng tự hoàn thiện nhân cách của mình để trở thành tấm gương sáng về mọi mặt cho sinh viên noi theo. Bên cạnh đó, các hình tượng mẫu mực trong xã hội về việc thực hiện đạo đức công dân, như: những lãnh tụ hết lòng vì nước vì dân tài đức vẹn toàn, các nhà khoa học lỗi lạc, các nhà giáo tiêu biểu, nhà văn tên tuổi, anh hùng lao động, chiến sĩ thi đua, người tốt việc tốt cũng

cần nêu cao. Giáo dục đạo đức công dân thông qua việc nêu cao các hình tượng mẫu mực trong xã hội là giúp cho sinh viên xây dựng động cơ phấn đấu, rèn luyện đúng đắn. Bên cạnh việc nêu cao những tấm gương sáng, gương tốt để sinh viên noi theo, thiết nghĩ hiệu quả giáo dục sẽ cao hơn nhiều nếu chúng ta biết kết hợp với việc chỉ ra và phê phán những gương mờ, gương xấu để sinh viên biết mà không mắc phải.

Ba là, giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên thông qua các hoạt động trải nghiệm, gắn lý luận với thực tiễn. Môi trường thực tiễn chính là nơi để sinh viên hiểu rõ hơn và có cơ hội vận dụng các kiến thức chính trị tư tưởng, thể hiện và kiểm nghiệm đạo đức, lý tưởng cách mạng của mình. Theo đó, đối với hoạt động dạy học trong Nhà trường, việc đổi mới nội dung, chương trình và phương pháp dạy học đại học hiện nay cần phải đảm bảo nguyên tắc thống nhất giữa lý luận với thực tiễn, học đi đôi với hành. Bởi chỉ có như vậy, giáo dục mới có tính hướng đích đúng đắn, rõ ràng, thiết thực. Nói cách khác, giảng viên cần đẩy mạnh hoạt động dạy học thông qua các hoạt động trải nghiệm, gắn lý luận với thực tiễn của sinh viên. Học trải nghiệm là quá trình học của sinh viên được trải qua những hoạt động thực tế hoặc mô phỏng thực tế có tính thực hành và vận dụng cao như phân tích các trường hợp điển hình, giải quyết, xử lý các tình huống thực tiễn. Ngoài ra, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 hiện nay cũng cần tiếp tục tổ chức tốt các hoạt động thực tiễn như: “Đội văn nghệ xung kích”, “Thanh niên tình nguyện”, “Tiếp sức mùa thi”, “Mùa hè xanh”... để sinh viên có cơ hội, điều kiện thực hiện trách nhiệm đối với gia đình, cộng đồng và xã hội. Cùng với đó, Đoàn Thanh niên, Hội sinh viên Nhà trường cũng cần tổ chức và có cơ chế khuyến khích sinh viên tích cực hơn nữa trong việc tham gia vào các hoạt động có ích cho xã hội như: giúp đỡ người neo đơn, hiến máu nhân đạo, sinh viên tình nguyện, các hoạt động uống nước nhớ nguồn, đền ơn đáp nghĩa, v.v.. Tham gia những hoạt động đó sẽ cho giúp sinh viên sống có trách nhiệm hơn, có ý nghĩa hơn cho bản thân và có ích cho cộng đồng. Bên cạnh đó, việc tham gia vào các hoạt động thực tiễn còn giúp sinh viên rèn luyện các phẩm chất như lòng nhân ái, sự kiên nhẫn, và tinh thần trách nhiệm. Những trải nghiệm thực tế này không chỉ giúp sinh viên trưởng thành hơn mà còn góp phần xây dựng một xã hội văn minh và phát triển bền vững.

Bốn là, tạo môi trường và điều kiện, động lực để giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 hiện nay. Để tạo môi trường và điều kiện, động lực giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh, trước hết, Nhà trường cần xây dựng một môi trường học tập thân thiện, lành mạnh, nơi mà các giá trị đạo đức được tôn trọng và khuyến khích. Các phòng học, thư viện và khuôn viên trường cần được duy trì sạch sẽ, ngăn nắp và trang bị đầy đủ các thiết bị học tập hiện đại. Đội ngũ giảng viên luôn thể hiện sự gương mẫu, tận

tâm và luôn sẵn sàng hỗ trợ sinh viên trong quá trình học tập và rèn luyện. Bên cạnh đó, việc khen thưởng và động viên kịp thời những sinh viên có thành tích tốt trong học tập và rèn luyện đạo đức cũng là một biện pháp quan trọng. Điều này không chỉ tạo động lực cho các em phấn đấu mà còn góp phần xây dựng một môi trường học tập tích cực và lành mạnh.

Năm là, phát huy ý thức tự giáo dục, tự rèn luyện chuẩn mực đạo đức công dân của bản thân mỗi sinh viên.

Tự giáo dục, rèn luyện đạo đức là quá trình mà trong đó sinh viên tự hoàn thiện, tự biến đổi, tự thích nghi với môi trường và điều kiện sống, là khả năng biết tự kiềm chế, tự khuôn mình vào những nguyên tắc, chuẩn mực đạo đức xã hội, những quy định về pháp luật của nhà nước để vươn tới mẫu nhân cách mà xã hội đặt ra. Có thể nói, nếu không có quá trình tự giác, tự rèn luyện đạo đức của bản thân sinh viên, thì mọi nỗ lực tác động từ bên ngoài, dù tốt đến đâu cũng trở nên vô ích. Trước hết, phải hình thành cho sinh viên nhu cầu, động cơ phấn đấu, rèn luyện đúng đắn, mỗi người có ý thức làm chủ, ham học hỏi, cầu tiến bộ, vươn lên tự khẳng định mình. Cần tạo mọi điều kiện thuận lợi để sinh viên phấn đấu, rèn luyện, đồng thời phải thường xuyên theo dõi, kiểm tra, đánh giá kết quả, định hướng phấn đấu cho sinh viên. Quan tâm đáp ứng những nhu cầu chính đáng của sinh viên về vật chất, tinh thần; giao nhiệm vụ phù hợp với sở trường, năng khiếu đặc điểm tâm, sinh lí của họ sẽ tạo điều kiện tốt để sinh viên rèn luyện đạo đức, lối sống. Mỗi sinh viên phải xác định rõ trách nhiệm trước Tổ quốc và nhân dân, sống có lí tưởng, có hoài bão, khát khao vươn tới cái mới, cái tiến bộ; phải có ý thức tự giác cao, phải luôn biết lục vấn lương tâm, có ý chí, nghị lực phấn đấu vươn lên, phải biết xấu hổ và kiên quyết đấu tranh với những hành vi trái pháp luật, với những thói hư, tật xấu của bản thân; phải biết biến những tri thức đạo đức đã tiếp thu được từ gia đình, nhà trường, xã hội thành sự hiểu biết của bản thân, thành tình cảm, niềm tin đạo đức và được thể hiện ở hành vi đạo đức của chính mình. Đối với sinh viên, việc tu dưỡng, rèn luyện phẩm chất đạo đức công dân cần được đặt trong ba mối quan hệ chủ yếu là: đối với mình, đối với người, đối với việc. Sinh viên cần rèn luyện thái độ nghiêm khắc với chính bản thân, chống tự kiêu, tự mãn. Bên cạnh đó sinh viên cũng cần rèn luyện tinh thần cần cù, sáng tạo để có nghị lực vươn lên trong cuộc sống. Ngoài ra, sinh viên còn phải rèn luyện tính kiên trì, nhẫn nại, trung thực học tập; say mê, trong nghiên cứu khoa học; không ngừng trau dồi đạo đức, tác phong, thực hành lối sống văn minh, tiến bộ.

3. KẾT LUẬN

Giáo dục đạo đức công dân cho sinh viên Việt Nam, trong đó có sinh viên Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 hiện nay là yêu cầu, đòi hỏi khách quan của quá trình xây dựng, hoàn thiện chế độ mới, góp phần đảm bảo thành công của sự nghiệp xây dựng con người mới xã hội chủ nghĩa. Để thực hiện được nhiệm vụ này, Đảng uỷ, Ban Giám hiệu, Đoàn Thanh niên, Hội sinh viên Nhà trường cần phải có quan điểm nhận thức đúng đắn, có chiến lược phát triển phù hợp và hệ thống các giải pháp khả thi. Trước yêu cầu thực tiễn đất nước hiện nay, hơn lúc nào hết, việc trở lại với tư tưởng Hồ Chí Minh, thực hiện những di huấn của Người về vấn đề các phẩm chất đạo đức công dân cho đội ngũ sinh viên Nhà trường là một trong những giải pháp vô cùng cần thiết, góp phần vào việc xây dựng lực lượng kế cận – những chủ nhân tương lai của đất nước, vì một nước Việt Nam “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban chấp hành Đoàn Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 (2020), Báo cáo số 62 – CB/ĐTN “*Báo cáo thành tích đề nghị khen thưởng giai đoạn 2016 – 2020*”.
2. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 2, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 4, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 5, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
5. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 7, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
6. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 8, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
7. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 9, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
8. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 10, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
9. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 11, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
10. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 12, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
11. Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, tập 15, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
12. Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2 (2024), *Tuyên dương viên chức hướng dẫn, sinh viên đạt thành tích cao và có đóng góp tích cực trong các cuộc thi cấp tỉnh/thành phố, cấp Bộ, cấp Quốc gia/Quốc tế, năm học 2022-2023*, <https://opsa.hpu2.edu.vn/tuyen-duong-vien-chuc-huong-dan--sinh-vien-dat-thanh-tich-cao-va-co-dong-gop-tich-cuc-trong-cac-cuoc-thi-cap-tinh-thanh-pho--cap-bo--cap-quoc-gia-quoc-te--nam-hoc-2022-2023.html>

SOME MEASURES FOR CIVIC MORAL EDUCATION FOR STUDENTS AT HANOI PEDAGOGICAL UNIVERSITY 2 ACCORDING TO HO CHI MINH'S IDEOLOGY

Pham Thi Thuy Van

Abstract: Civic moral education for students in the current period is of special importance, aiming to build new individuals who are virtuous and talented, have ambitions and ideals, possess political knowledge and capabilities, and behave in accordance with ethical standards and legal regulations, ready to fulfill their civic responsibilities in the nation's development. This article focuses on clarifying Ho Chi Minh's ideology on civic moral education and the application of his ideology in educating civic morals for students at Hanoi Pedagogical University 2 today; thereby contributing to improving the effectiveness of civic moral education for students at the university.

Keywords: Ho Chi Minh's ideology, Civic morals, Hanoi Pedagogical University 2.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 11-11-2024; ngày phản biện đánh giá: 04-12-2024; ngày chấp nhận đăng: 16-01-2025)